

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Дияна Георгиева

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“

в област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.2. Педагогика

докторска програма *Специална педагогика*

Автор: Константинос Йоаннис Магалиус

Тема: „Съвременни подходи за стимулиране на комуникативните способности при деца от аутистичния спектър“

Научен ръководител: проф. д-р Неда Балканска

Със заповед № РД-38-638/09.12.2022 г. на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ съм включена в научното жури на **Константинос Йоаннис Магалиус** по процедурата за защита на дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „Доктор“. Константинос Магалиус е докторант в редовна форма на обучение по професионално направление 1.2. Педагогика (*Специална педагогика*).

1. Общо описание на представените материали

Представеният от Константинос Магалиус комплект материали на електронен носител включва всички изискуеми документи според специфичните изисквания на СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд е с обем от 203 страници и се състои от увод, 4 глави, изводи и препоръки, научни приноси, заключение, списък с използвана литература и приложения. Основният текст съдържа 174 страници. В дисертацията присъстват 39 фигуративни изображения (диаграми и графични елементи) и 49 таблици с наименования и последователна номерация. Списъкът на използваната литература включва набор от 155 заглавия на латиница.

Докторантът е представил 3 публикации, които кореспондират с темата на дисертационния труд.

2. Актуалност на темата и целесъобразност на поставените цели и задачи

Актуален и сериозен аспект в приобщаващото образование е проектирането и създаването на адекватно на капацитета на децата с нарушения от Аутистичния спектър подкрепящо и стимулиращо техния просперитет образователно пространство. В световен мащаб неконвенционалните образователно-терапевтични интервенции са забележително постижение в развитието на обществените услуги и грижи за децата и възрастните от тази категория с цел отстраняване на бариерите за социално свързване. Достъпът до информация и комуникация е ключов елемент в мобилизиране на усилията и ресурсите, които са в релация с политиките за подобряване на тяхното качество на живот. Успешно реализираните в процеса на обучение и преподаване комуникативни системи от типа на *PECS* и *MAKATON*, както и *Social stories* – като инструмент за поддържане на безопасен и значим обмен на информация между родители, специалисти и деца, повишават до голяма степен академичните постижения на последните и подобряват техните способности за постигане на по-високо равнище на автономност. Изложените факти определят тематиката на дисертационния труд като съвременна, полезна и значима.

3. Познаване на проблема

Докторант Магалиус познава проблематиката, разработена от класически и съвременни автори, като добавя интересни авторски интерпретации на теоретичния материал и приложението му в практиката.

4. Методика на изследването

Съдържанието на селектираната методика за изследване включва:

- Въпросник от 49 въпроса (инструмент за количествен анализ), конструирани в три части. Първата част (№ 1 – № 8) включва въпроси за екстрахиране на данни относно демографските характеристики на участниците в изследването. Въпросите от втората част (№ 9 – № 29) съдържат информация за използването на алтернативни средства и форми за обучение и комуникация. В третата част на въпросника присъстват въпроси (№ 10 – № 49), свързани с достъпността, приложението и ефективността на алтернативните стратегии за комуникативна терапия.

- Структурирано интервю (инструмент за качествен анализ), състоящо се от предварително дефиниран набор от въпроси, чието съдържание кореспондира с формираното мнение и отношение на учителите (представляващи фокус групата), които работят с деца с нарушения от Аутистичния спектър.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е конструиран в четири глави.

Първа и втора глава, в които е поместена теоретичната част на изследването, обединяват съдържание, отразяващо феноменологията на аутизма. Изведен е фокус към типологичните характеристики, етиологичните аспекти, таксономичните модели, критериите за диагностика и диференциална диагностика на специфичните прояви на диспропорционално онтогенетично развитие. Направен е аналитичен преглед на терапевтичните подходи и методи, налагащи се като успешна алтернатива на съществуващите традиционни модели за обучение и комуникация. Поднесена е рефлексивна картина за същността и приложението на езиковата програма МАКАТОН и системата за обмен на графични символи PECS – считани за уникални комуникативни инструменти, чиито протоколи работят ефективно в диапазон от различни възрастови групи и видове комуникативни затруднения. Предложена е детайлна дескрипция на компонентите, изграждащи архитектурата на комуникацията като социално-психологичен феномен. На широка дискусия са подложени факторите, обуславящи реализацията на комуникативния процес. Не на последно място, по важност, са идентифицирани трудностите в един от домейните на триадата, характеризиращи генерализираното разстройство на развитието – комуникацията, както и търсенето на решения за тяхното редуциране или преодоляване.

В трета глава е представена методологията на емпиричното изследване. Ясно е уточнена целта на изследователския корпус. Формулираните 4 изследователски въпроса и произтичащите от тях хипотези, чийто фокус е към подготовката, наличния опит на педагогическите специалисти и познаването на ефектите от прилагането на нетрадиционни системи за обучение и комуникация на деца с изразена аутистична симптоматика, са логична последица от критичния анализ на литературните постижения. Изборът на извадка включва набор от 100 единици. Участниците са педагогически специалисти (специални педагози и ресурсни учители), които работят в

общообразователни и специализирани структури на територията на Гърция. Приложен е методът на триангулация, който гарантира валидността и достоверността на изследването. Кодираните и кодифицирани данни са подложени на статистическа обработка чрез методите на дескриптивния и честотния анализ на променливите величини. Използвана е статистическа програма SPSS22.0.

В **четвърта глава** се анализират резултатите, получени в хода на изследването, по отношение на същността и предназначението на комуникативната система *PECS*, езиковата програма *MACATON*, метода на *Социалните истории (The Social stories approach)* за инициране и поддържане на адекватни поведенчески модели, и специфичните особености при техния дизайн на представяне и използване. Предоставени са данни, оформящи плътен демографски профил на участниците в емпиричното изследване. Установено е мнението на педагогическите специалисти, което разкрива различни нагласи и позиции към многообразните аспекти на приложимост на алтернативните стратегии и форми за интервенция на децата с генерализирано разстройство на развитието. В тази изключително важна част на дисертационната разработка порядъчно е застъпен дискуссионният компонент, както и тълкуването на статистическите факти, което оценявам по достойнство. Представената визуализация на емпиричния материал също прави отлично впечатление.

Резултатите от дисертационния труд се съпровождат от идеи, мнения и предложения на докторанта, направени на базата на обобщени изводи и заключения за определяне на направленията за оптимизиране на изследвания проблем – търсене и възприемане на ефективни стратегии, методи и форми за комуникативна и поведенческа терапия при деца с нарушения, оформящи спектъра на аутизма.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на дисертационния труд могат да се обособят в три области: научна, научно-приложна, и диагностично-практическа. Приемам всички посочени приноси.

Изтъкнатите постижения и получените резултати на Константинос Магалиус обезпечават добра перспектива за въвеждане в училищната практика на надежден инструментариум за оценка на равнището на компетентност на специалните педагози по отношение на педагогическата интервенция при деца с нарушения от Аутистичния спектър.

7. Препенка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът е публикувал 3 материала с научни факти в периода 2019 – 2020 година, представени в национални и международни издания. Всички публикации са със самостоятелното участие на автора.

8. Автореферат

Авторефератът отразява съдържането на дисертационния труд. Спазена е съответната последователност на изложението и са налице всички важни компоненти от неговата структура.

9. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Научните и научно-приложни приноси на дисертационното изследване могат да послужат като база за бъдещи проучвания, които да отразяват нови гледни точки за природата на аутизма и произтичащото от тях отношение към децата с такъв тип нарушение. Констатацията е в сила и за българското образование (общо и специално), където позитивното отношение на педагогическите специалисти все още се разминава с тяхната готовност и компетенции за апликация на неконвенционални технологии за комуникативна и поведенческа терапия при деца с нарушения от Аутистичния спектър.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа **научни и научно-приложни резултати, които представляват принос в науката** и са в съответствие с всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и изискванията на Факултета по науки за образованието и изкуствата.

Съдържанието на представената научна разработка свидетелства за притежаваните от докторант Константинос Магалиус теоретични знания и професионални компетенции по научната специалност *Специална педагогика*, като показва умения за качествена организация и самостоятелно провеждане на научно изследване.

Предвид посочените аргументи и общото позитивно впечатление от компетенциите на докторанта предлагам на почитаемото научно жури да **присъди образователната и научна степен „доктор“** на Константинос Йоаннис Магалиус в

област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2.
Педагогика, докторска програма *Специална педагогика*.

19.01.2023 г.

Изготвил становището:

/доц. д-р Дияна Георгиева/